

MEDDELANDEN FRÅN SJÖHISTORISKA MUSEET VID ÅBO AKADEMI N:o 4

NÄR OTTO REINHOLD SPOOF RÄDDADE
BRIGGEN CALEDONIANS BESÄTTNING

ETT HUNDRAÅRSMINNE

AV

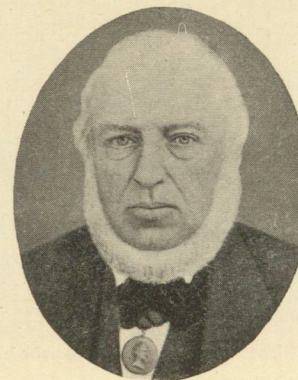
SVEN ANDERSSON

SÄRTRYCK UR ÅBO UNDERRÄTTELSEER N:o 327, 1937
(UTÖKAT MED BILDER)

ÅBO 1937
ÅBO TIDNINGS OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

NÄR OTTO REINHOLD SPOOF RÄDDADE BRIGGEN CALEDONIANS BESÄTTNING

Ett hundraårsminne

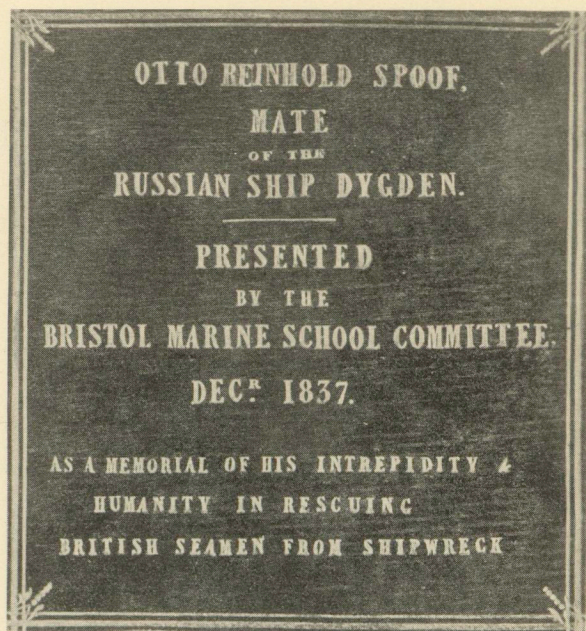
Otto Reinhold Spooft

I november 1837 tilldrog sig en händelse, som blev mycket omtalad inom sjömanskretsar. Händelsen uppmärksammades även av ett stort antal tidningar i olika länder. Särskilt i den engelska pressen ingingo detaljerade beskrivningar härom. Det var en räddningsbragd, som utfördes av styrmannen på björneborgsfartyget "Dygden", Otto Reinhold Spooft från Åbo.

Skeppet "Dygden", under befäl av kapten C. J. R. Thornberg, var på resa från Archangel till Bristol. En dag i november, då fartyget befann sig på 54° N lat. och 15° W. long., blev man plötsligt varse något, som liknade en avbruten mast. Snart kunde man med kikare urskilja ett vrak, som flöt på lasten. Haveristen hade förlorat brädgångarna, akterspegeln, kabyssen och båtarna. För om spelet syntes sex

människor, som genom åtbörder gävo tillkänna, att de behövde hjälp.

Vid tillfället blåste det hårt och sjön gick hög. Ett räddningsförsök var icke blott förenat med livsfara utan syntes även omöjligt att utföra. Man satte likväl ut en båt, i vilken styrmannen Spooft och en matros togo plats. De båda männen hade anmält sig frivilligt, ty sådant läget var, kunde ingen befallas att fara ut till de skeppsbrutna. Men då båten i den svåra sjön började slå mot fartyget, skyndade sig matrosen att klättra tillbaka ombord på en nedhängande lina. Spooft fullföljde nu ensam uppgiften och lyckades efter stora ansträngningar rädda de nödställda. Under arbetet hade han förbindelse med skeppet genom ett tåg. Vid ett tillfälle sjönk detta under vraket, varigenom faran ytterligare ökades. Men

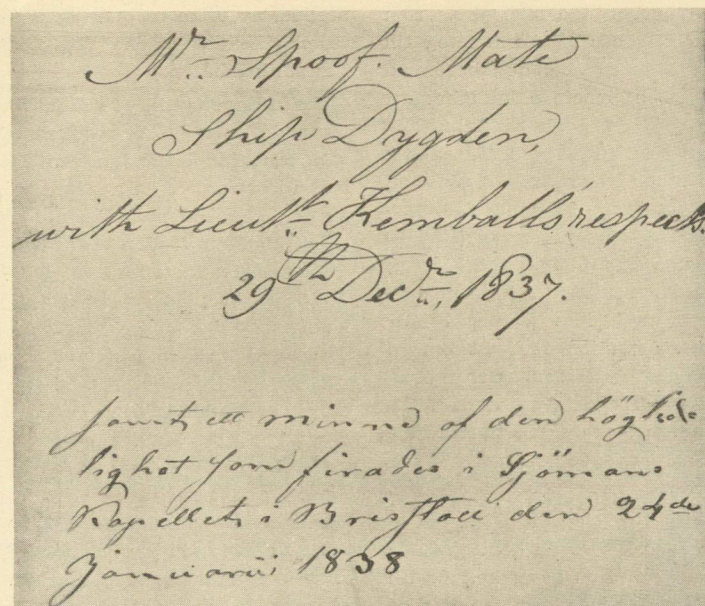
Dedikationen i navigationsboken.

kaptén Thornberg torde härvid ha gjort en skicklig manöver med fartyget, så att Spooft kunde befria sin båt från haveristen.

Enligt vad doktor Karin Spooft i Åbo, en sondotter till Otto Reinhold Spooft, hört berättas om händelsen, skall räddningsbåten ha fastnat under röstet vid en krängning av skeppet. Det var då matrosen skall ha funnit företaget alltför vågat och vägrat att följa med. Man torde nu ha bytt om farkost, ty den båt, som Spooft använde, skall ha burit bara två personer. Han måste därför göra sex resor ned till haveristen. Det tåg, som förenade honom med skeppet, hade han knutet om livet. I en notis om händelsen i Åbo Underrättelser den 23 december 1837 säges det, att den käckaste styrmannen på det "finska skeppet" lät binda ett tåg om livet, varpå han ensam satte sig i "jollen" och arbetade sig fram till vraket. Att han använde

skeppsjollen och icke en livräddningsbåt är således troligt. Under den förtvivlade rodden i den grova atlantsjön torde han dock ha överansträngt sina lungor. Han besvärades ofta av andnöd efter denna händelse. När Spooft utförde sin räddningsbragd, var han endast 24 år gammal.

De räddade, kaptén David Cock och fem man av hans besättning, hade utstått de svåraste lidanden. De hade med briggen "Caledonian" hemma från Skottland varit på resa från Quebec i Kanada till Greenock i Skottland med trälaster. Under en häftig storm hade hela akterspejeln rivits upp, varefter fartyget fyllts med vatten och kantrat. Två man av besättningen hade omkommit, medan de nio överlevande räddat sig upp på fartygets sida. Efter ett dygn hade man lyckats lösgöra riggen, så att fartyget åter rest sig. De nödställda hade sedan drivit omkring på havet i tolv dygn utan mat och

Dedikationen i Spoofts New Testament.

utan dricksvatten. Innan räddningen kom, hade två man efter lottdragning offrat sig för kamraterna, medan en dukat under på annat sätt.

När "Dygden" anlände till Bristol, blevo kaptén och besättning överhopade med vänskaps- och tacksamhetsbetygelser. En högtidsstund hölls i sjömanskapellet, varvid åt Thornberg och Spooft förärades navigationsböcker och åt manskapet Nya testamenten. Den gäva Spooft erhöi var "A Complete epitome of Practical Navigation" 1835. På pärmens inre sida stod det präntat med guldbokstäver: "Otto Reinhold Spooft. Mate of the Russian Ship Dygden. Presented by the Bristol Marine School Committee. Decr 1837. As a memorial of his intrepidity & humanity in rescuing british seamen from shipwreck". (Otto Reinhold Spooft, styrmann på det ryska skeppet Dygden, förärat av Bristol Marine School Committee dec. 1837 såsom ett minne av hans mod och människokärlek vid

räddningen av brittiska sjömän från att omkomma genom skeppsbrott). Även Spooft fick ett Nya testamente på engelska. Här lyder dedikationen: "Mr Spooft. Mate Ship Dygden, with Lieut. Kemball's respects. 29th Decr 1837". Det var möjligen den dagen högtidligheten försiggick. Under dedikationen har Spooft själv skrivit: "Samt ett minne af den högtidlighet som firades i Sjömans Kapellet i Bristol den 24:de Januarii 1838". De båda böckerna förvaras numera i Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi.

Den högtidlighet, som ägde rum den 24 januari 1838, öppnades av staden Bristols Mayor eller borgmästare. Han talade till kaptén Thornberg och styrmann Spooft och framhöi, huru dessa män oförskräckt vågat liv och egendom för att rädda de nödställda engelsmännen. Det engelska folkets tacksamhet härför var uppriktig och stor. "Caledonians" kaptén, David Cock, var ännu sängliggande, men

han hade sänt en tackskrivelse, som upplästes. En befaren sjöman tog till orda och kunde icke nog berömma Thornbergs och Spoofs skicklighet att manövrera fartyg och räddningsbåt. Denna gång erhöi kapten Thornberg som gåvor en kronometer samt en broderad börs med 30 pund sterling i guld. Besättningen skulle tilldelas 10 pund härav. Spoof fick mottaga en kikare samt en broderad börs med 90 pund. Man meddelade även att subskriptioner öppnats för honom i flere engelska sjöstäder. Borgmästarinnan själv övrräckte en medalj. Efter högtidlighetens slut framträdde största delen av de närvarande och skakade hand med Thornberg och Spoof. (Å. U. 1/8 1838).

Den 5 februari voro de befälhavande på "Dygden" ännu en gång kallade till sjömanskapellet, där förböner gjordes för dem och deras framtida välgång.

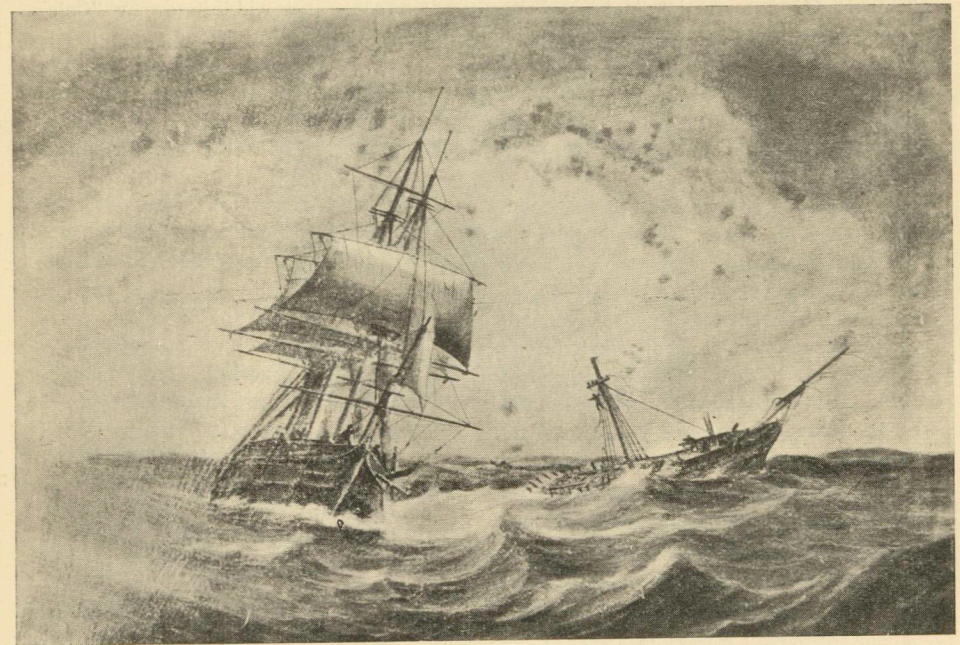
Bland gåvor, som Thornberg och Spoof vidare fingo mottaga, nämnas urdynor och andra arbeten, som förfärdigats av unga damer, samt målningar med motiv från bärgningstillfället. Till Spoof skänktes två tavlor, som ännu finnas i behåll och ägas av doktor Karin Spoof. Under målningarna står det skrivet: "*Othoni Reginaldo Spoof ob sex Naufragos die XXX Nov. Anno MDCCCXXXVII servatos grata Bristolensium Civitas*". (Bristolensarnas tacksamma samhälle till Otto Reinhold Spoof för räddningen av sex skeppsbrutna den 30 nov. 1837).

På den ena målningen ser man "Dygden" i lovert om vraket och Spoof sittande i en liten båt på väg att rädda de skeppsbrutna. Uppe i masten på haveristen står en man och ropar på hjälp. Mellan skeppet och jollen synes en lina. På den andra målningen ligger "Dygden" på andra sidan om "Caledonian" med back i stor- och kryss-topparna. Spoof håller fast i storvanterna på haveristen och de nöd-

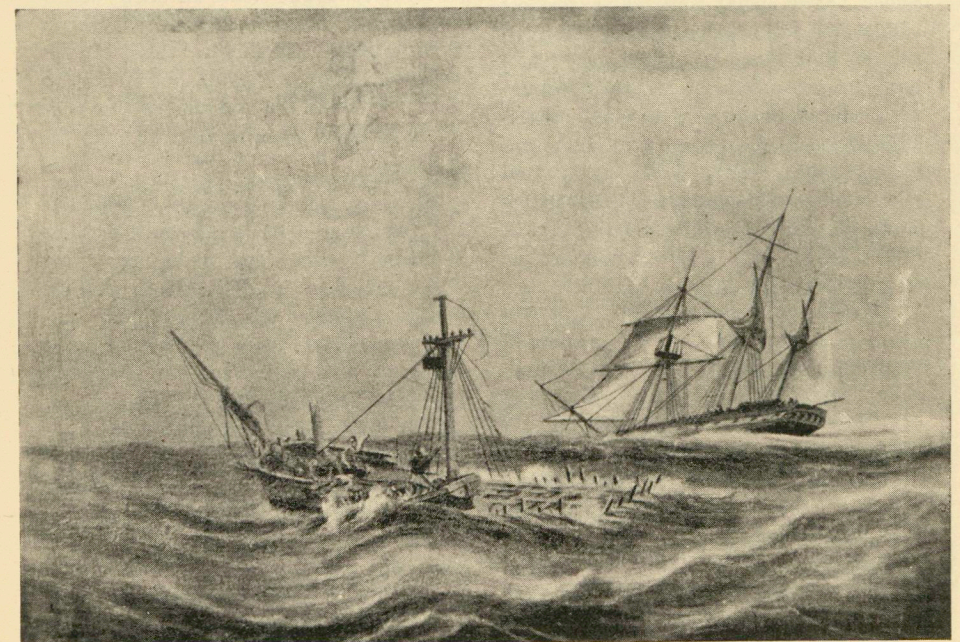
ställda, av vilka ett par ligga utsträckta på däck, försöka att komma ned i räddningsbåten.

Insamlingen till förmån för Spoof lämnade ett gott resultat. Vid ett sammanträde i London den 13 december föreslogo Lloyd's assuradörer att 10 pund och en medalj skulle beviljas. (Morning Herald den 14 december 1838). Trinity House Corporation i Newcastle vid Tyne begynte en subskription, som leddes av den ryske vicekonsuln därstädes, John Thomas Carr. I en artikel den 19 december uttalar Tyne Mercury sin glädje över detta initiativ. Konsul Carr hade gjort sig närmare underrättad om Spoofs familjeförhållanden och erfarit, att materiellt understöd vore välkommet. Spoof måste även försörja sin gamla mor, som var änka och oförmögen att arbeta. Tidningen hoppades, att han skulle bli så belönad för sitt mod, att både han och hans mor skulle bli något så när oberoende. Redan den 30 december hade denna lista givit 55 pund och 17 skilling. Master and Brethren of Trinity House hade givit 5 pund 5 shilling och konsul Carr lika mycket. En lista i Dundee inbragte 40 pund. Enligt en notis i Åbo Underrättelser den 14 mars 1838 torde Spoof ha erhållit sammanlagt omkring 4,000 rubel banco assignationer.

Spoof tilldelades även tvenne medaljer för sin räddningsbragd. Så snart generalguvernören i Finland, furst Alexander Mensjikov, fått meddelande om händelsen genom ryske ambassadören i London, greve Pozzo di Borgo, bringade han detta till "Hans Kejsersliga Majestäts Nådiga kunskap" med en önskan, att något lämpligt vedermäle skulle utdelas. En skrivelse från statssekreteriatet härom ledde till att Spoof "i Näder hugnades med en guldmedalj att bäras i S:t Wladimirs ordens band". Den andra medaljen, som var av silver, förärades av

"Dygden" och "Caledonian". Målning hos doktor Karin Spoof, Åbo.

"Dygden" och "Caledonian". Målning hos doktor Karin Spoof, Åbo.

"Royal Humane Society" i England. Detta sällskap hade stiftats i London 1774 med uppgift att rädda skenbart drunknade och att utdela medaljer, minnesgåvor och penningsummor åt dem som räddade eller försökte rädda människor från att drunkna.

Anspråkslös som Spoof var ville han icke bära de stora, i ögonenfallande utmärkelsetecknen. Han lät därför göra två miniatyrkopior av dem. Efter hans död överlämnades medaljerna till navigationsskolan i Åbo, varifrån de borttogos av de röda under upproret 1918. Miniaturkopiorna tillhöra numera Sjöhistoriska museet vid Åbo Akademi.

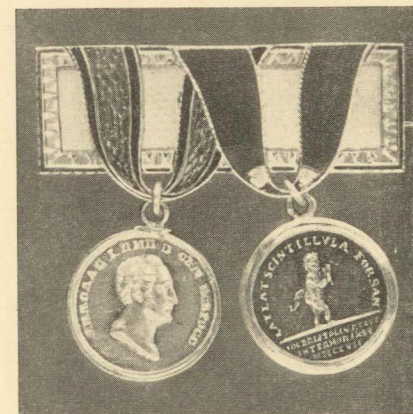
Inskriptionen på den ena sidan av den engelska medaljen lyder: "HOC PRETIUM CIVE SERVATO TULIT" (Han erhöill detta pris för en räddad medborgare). I mitten läses följande: "R.H.S. OTTO REINH. SPOOF VITAM OB SERVATA[M] DONO DAT 1838" (R. H. S. giver Otto Reinh. Spoof [detta pris] som gåva för ett räddat liv 1838). Den andra sidan visar ett litet barn, som bär ett ljus i handen, och omgives av Royal Humane Societys motto: "LATEAT SCINTILLULA FORSAN". (Den lilla gnistan ligger måhända dold). Under den allegoriska bilden står: "SOC BRISTOL IN RESUS INTERMOR INST MDCCCVII". Då miniatyrkopian har en diameter på endast 17 millimeter, torde man varit tvungen att något förkorta inskriptionen. På originalet, vars diameter måste ha varit 1½ inch eller något över 38 millimeter, stod det sannolikt: "SOC BRISTOL IN RESUSCITAT INTERMORTUORUM INSTIT MDCCCVII". (Bristolensarnas sällskap för återuppväckandet av skendöda stiftat 1807).

Miniatyrkopian av den ryska medaljen bär Nikolai I:s bild samt en rysk påskrift: "För förolyckades räddning".

Åbo Underrättelser meddelar (14

mars 1838), att räddningen av "Caledonians" besättning skedde den 9 november 1837 och att "Dygden" anlände till Bristol den 24. Dessa uppgifter citeras av författaren till Åbo sjöfartshistoria II, 1 och av en skribent i Suomen kuvalehti nr 37 detta år. Det förefaller dock som om dessa data vore oriktiga. "Caledonian" påträffades i norra Atlanten nordväst om Irland. Att "Dygden" skulle haft 15 dygns resa härifrån till Bristol förefaller otroligt. Men fartyget kan ha uppehållits av storm och motvind. I ett meddelande från ryska generalkonsuln i Hamburg till generalguvernören i Finland säges det dock, att "Caledonian" skall ha avgått från Quebec den 30 oktober. Samma datum uppger också Åbo Underrättelser, som lånar sin uppgift från "Schiffsliste der Börsenhalle" i Hamburg. Om "Caledonian" lämnade lastningsplatsen denna dag, kan räddningen av de skeppsbrutna, som efter olyckan drevo omkring på havet i 13 dygn, icke ha skett den 9 november. Även om dateringen gjorts efter gamla stilen, blir tiden för en seglats tvärsöver Atlanten nästan för kort. "Caledonian" skulle då ha seglat omkring 9 dygn, förrän olyckan inträffade.

Men det finnes ännu en omständighet att taga i betraktande. I dedikationerna under de målningar som Spoof erhöill säges det, att de skeppsbrutna räddades den 30 november. Anorlunda kan den latinska texten knappast tolkas. Avses den dag, då gåvorna överlämnades, så uppstår en annan fråga. Kan konstnären ha hunnit utföra sitt arbete till den 30, om "Dygden" anlände den 24? Tavlorna borde dessutom ha överlämnats vid något festligt tillfälle. Det är inte känt, när den första högtidligheten i sjömanskapellet ägde rum, men man får antaga, att det var den 29 december. Detta datum finnes antecknat i Spoofs

Miniatyrkopiorna av medaljerna.

Nya testamente. Högtidligheten försiggick i varje fall i december, ty därom ger dedikationen i navigationsboken klart besked. Att räddningen utfördes den 30 november, synes därför sannolikt.

Otto Reinhold Spoofs räddningsbragd är en av de märkligaste vår sjöfartshistoria vet omtala. Genom en enskild mans mod och beslutsamhet räddades sex människor från en säker död. Det engelska folkets tacksamhet härför var stor och med denna tacksamhet förenades en känsla av djup beundran. Detta kommer till synes vid högtidligheterna i Bristol. Tidningarna talade om Spoofs "oförlikneliga

mod" och subskriptioner öppnades som ett "bevis på den höga tanke man hyste om hans djärvhet och berömvärda ledning vid den sorgliga händelsen". De ryska konsulerna ge uttryck åt samma beundran i sina skrivelser till myndigheterna i vårt land. Kejsaren själv hugnade sin "finländske" undersåte med en guldmedalj. Spoof hade icke blott hedrat vår sjömanskår utan hela vårt land.

Hundra år ha förflutit, sedan Spoof utförde sin hjältemodiga handling. Otto Reinhold Spoof var åbobo. Därför ha vi en särskild anledning att minnas hans räddningsbragd.

Sven Andersson.